

AMY HARMON

ce
ȘTIE
doar
VÂNTUL

BOOKZONE
BUCUREȘTI, 2021

1

EFEMERA

*„Oh, dar nu jeli”, zise el.
„Obosiți suntem, căci alte iubiri ne-așteaptă;
Urăște și iubește în orele tihnite.
Veșnicia ni se deschide-n cale; iar sufletele
De dragoste ni-s pline și de-un adio-etern.”*

W.B. Yeats

Iunie 2001

Se spune că Irlanda este clădită pe propriile ei povești. Zănele și istoriile din folclor au ocupat Irlanda cu mult înaintea englezilor și chiar a lui Patrick și a preoților. Bunicul meu Eoin Gallagher (pronunțat galla-HER, nu galla-GUR) prețuia poveștile mai mult decât orice și m-a învățat și pe mine să fac la fel, căci prin legende și basme ne păstrăm în viață strămoșii, cultura și istoria. Transformăm amintirile în legende, iar dacă nu o facem, le pierdem. Dacă poveștile dispar, atunci dispar și oamenii.

Chiar din copilărie, am fost fascinată de trecut, dorindu-mi să știu poveștile celor ce trăiseră înaintea mea. Poate că asta s-a datorat unei întâlniri timpurii cu moartea și cu suferința pricinuită de pierdere, dar știam, de pe atunci, că într-o zi aveam să mă duc și eu și că nimeni nu avea să își amintească de existența mea. Lumea avea să uite; să meargă mai departe, descotorosindu-se de aceia a căror vreme trecuse, înlocuind vechiul cu noul. Tragedia acestei

realități era de nesuportat; tragedia vieților ce începeau și se sfârșeau fără a rămâne în amintirea cuiva.

Eoin s-a născut în districtul Leitrim, în 1915, cu nouă luni înaintea faimoasei Rebeliuni din Săptămâna Paștelui¹, care a schimbat fața Irlandei pentru totdeauna. Părinții lui – străbunicii mei – au murit în timpul acelei revolte, iar Eoin a rămas orfan, fără a-i fi cunoscut pe niciunul dintre ei. Eu și bunicul semănăm, în acest sens – rămăseserăm orfani la vârste fragede –, ca și cum șirul acesta al durerii se continua ciclic. Aveam doar șase ani când mi-am pierdut părinții. Eram o fetiță tăcută și cu o imaginație mult prea bogată, iar Eoin a intrat în viața mea, m-a salvat și m-a crescut.

Când mă chinuiam să îmi găsesc cuvintele, bunicul obișnuia să îmi dea un stilou și o bucată de hârtie.

— Dacă nu poți vorbi, scrie. Cuvintele trăiesc mai mult așa. Scrie-ți toate cuvintele, Annie. Pune-le pe hârtie și trimite-le în lume.

Așa că am făcut întocmai.

Dar această poveste nu seamănă defel cu vreo alta spusă sau scrisă de mine vreodată. Este istoria familiei mele, țesută în trecutul meu, înscrisă în ADN-ul meu și arsă în amintirea mea. Totul a început – ca și cum ar exista un început – când bunicul meu se afla pe patul de moarte.

— În biroul meu este un sertar încuiat, a zis bunicul.

— Da, știu, l-am tachinat, ca și cum încercasem de multe ori să sparg acel sertar.

De fapt, nu avusesem habar de existența lui. Nu mai trăiam în casa roșiatică, din Brooklyn, a lui Eoin, de multă

¹ Insurecție care a avut loc în Irlanda în Săptămâna Paștelui, în anul 1916. Revolta a fost plănuită de republicanii irlandezi, care își doreau încetarea conducerii britanice în Irlanda și instituirea statutului de republică. (n.tr.).

vreme, așa cum nu îl mai numeam „bunicule” de încă și mai mult timp. Acum, el era doar „Eoin”, iar sertarele lui încuiate nu mă priveau deloc.

— Nu fi obraznică, fato, m-a certat Eoin, repetând o replică pe care o auzisem de mii de ori. Cheia este pe brelocul meu. Este cea mai mică. Mergi să o aduci?

Am făcut cum mi-a cerut, urmându-i instrucțiunile și scoțând conținutul sertarului. Un plic mare manila se afla pe o cutie plină cu sute de scrisori, ordonate cu grijă și legate. M-am oprit o clipă asupra scrisorilor, observând că niciuna dintre ele nu părea să fi fost deschisă. În colțul fiecărui plic era înscrisă, mărunț, o dată, și asta era tot.

— Adu-mi plicul, a spus Eoin, cu capul încă pe pernă.

Puterile îi slăbiseră așa de mult în ultima lună, încât abia dacă mai cobora din pat. Am lăsat deoparte cutia cu scrisori, am ridicat plicul și m-am întors la el. Am deschis plicul și l-am răsturnat cu grijă. O mână de fotografii și o cărticică legată în piele au alunecat pe pat. Un nasture de alamă, tocit și mățuit de timp, s-a rostogolit ultimul. L-am ridicat, pipăind obiectul inofensiv.

— Ce-i ăsta, Eoin?

— Nasturele acela a fost al lui Seán Mac Diarmada, a zis el, răgușit și cu o sclipire în ochi.

— *Acel* Seán Mac Diarmada?

— Singurul și unicul.

— Cum de a ajuns la tine?

— Mi-a fost dăruit. Întoarce-l. Inițialele lui sunt scrijelite pe el – vezi?

Am ridicat nasturele în dreptul luminii, întorcându-l pe o parte și pe alta. Sigur, un *S* mic urmat de un *McD* erau zgâriate pe suprafața de alamă.

— Nasturele a fost la paltonul lui, a început Eoin, deși știam deja povestea.

Eram afundată în cercetare de luni bune, încercând să înțeleg mai bine istoria Irlandei, pentru un roman la care lucram.

— Și-a scrijelit inițialele pe nasturii hainei și pe câteva monede și i le-a dat iubitei lui, Min Ryan, în noaptea în care a fost ucis de un pluton de execuție din cauza implicării lui în Rebeliune, am continuat, uimită de bucățița de istorie pe care o țineam în mână.

— Exact, a spus Eoin, cu chipul luminat de un zâmbet pasager. Era din districtul Leitrim, unde m-am născut și am crescut. A traversat toată țara, înființând ramuri ale Frăției Republicane Irlandeze. El a fost motivul pentru care s-au implicat părinții mei.

— Incredibil, am zis, cu răsuflarea tăiată. Ar trebui să pui să se verifice autenticitatea nasturelui și să-l depozitezi într-un loc sigur, Eoin. Cred că valorează o mică avere.

— Acum este al tău, Annie, drăguțo. Tu decizi ce se întâmplă cu el. Promite-mi doar că nu îl vei da cuiva care nu îi înțelege însemnătatea.

Privirea mea a întâlnit-o pe a lui și încântarea pe care o simțisem în legătură cu nasturele s-a topit. Eoin părea așa de obosit. De bătrân. Iar eu nu eram pregătită să îl las să își găsească odihna – nu încă.

— Dar... nu știu dacă înțeleg, Eoin, am șoptit.

— Ce să înțelegi?

— Însemnătatea nasturelui.

Voiam să îl fac să vorbească, să rămână treaz și încercam din răspuțeri să umplu pustiul pe care epuizarea lui îl lăsa în mine.

— Am citit despre Irlanda – biografii și documentare și colecții și jurnale. Fac cercetare de șase luni. Am acumulat atâtea informații și nu știu ce să fac cu ele. Ce s-a întâmplat după Rebeliunea din 1916 este neclar, un haos de opinii și de acuze. Nu există două păreri la fel.

Eoin a râs, dar hohotul lui a răsunat fragil și lipsit de veselie.

— Aceasta, draga mea, este Irlanda.

— Oare?

Era așa de trist. De deznădăduitor.

— Există prea multe opinii și prea puține soluții. Și nicio părere din lume nu va schimba trecutul, a oftat Eoin.

— Nu știi ce poveste voi spune, până la urmă. Ajung la o concluzie, doar pentru a fi fermecată de o alta. Simt că nu există nicio speranță.

— Așa s-au simțit și irlandezii. Acesta-i unul dintre motivele pentru care am plecat.

Mâna lui Eoin găsisese cartea legată în pielea uzată de timp și a mângâiat-o așa cum mă mângâiasse pe cap, pe când eram mică. Am rămas tăcuți, pentru un moment, pierduți în propriile noastre gânduri.

— Ți-e dor? Ți-e dor de Irlanda? am întrebat.

Acesta nu era un subiect pe care să îl fi discutat. Viața mea – viața noastră împreună – se petrecuse în America, într-un oraș la fel de viu și de animat precum ochii albaștri ai lui Eoin. Știam foarte puține despre viața bunicului de dinainte de a apărea eu în viața lui, iar el nu simțise niciodată nevoia să îmi împărtășească aceste informații.

— Îmi lipsesc oamenii. Mirosul și câmpurile verzi. Îmi e dor de mare și de sentimentul că timpul stă pe loc. Este o țară... blocată în timp. Nu s-a schimbat prea mult. Annie, nu scrie o carte despre istoria Irlandei. Sunt o grămadă din astea. Scrie o poveste de dragoste.

— Tot am nevoie de context, Eoin, am răspuns zâmbind.

— Da. Așa este. Dar nu lăsa istoria să îți distragă atenția de la oamenii care au trăit-o.

Eoin a ridicat una dintre fotografiile cu o mână tremurândă, apropiindu-și-o de față, ca să o studieze mai bine.

— Există anumite căi în viață care îți aduc, inevitabil, durerea, anumite fapte care smulg sufletul unui om, lăsându-l apoi să rățăcească așa, în căutarea lucrului pierdut, a șoptit el ca și cum ar fi citat ceva ce auzise demult și rezonase în mintea lui.

Eoin mi-a întins fotografia pe care o ținea în mână.

— Cine este? am întrebat, coborându-mi privirea asupra femeii care mă scruta cu ochi pătrunzători.

— Acea este străbunica ta, Anne Finnegan Gallagher.

— Mama ta? am întrebat.

— Da, a răspuns ușurel.

— Arăt ca ea, am zis, încântată.

Hainele pe care le purta și coafura o făceau să pară o ființă străină, exotică, dar chipul care mă privea dincolo de decenii ar fi putut fi al meu.

— Da. Așa este. Îi semeni foarte mult, a spus Eoin.

— Este puțin crispată, am observat.

— Oamenii nu prea aveau de ce zâmbi pe atunci.

— Deloc?

— Nu, a chicotit el, nu chiar deloc. Doar că nu în poze.

Încercam din răspuțeri să arătăm mai demni decât eram în realitate. Toți voiau să fie revoluționari.

— Și acesta este străbunicul meu? am zis, arătându-l pe bărbatul care stătea alături de Anne, în fotografie.

— Da, Declan Gallagher.

Tinerețea și vitalitatea lui Declan Gallagher se păstrasera în fotografia îngălbenită. L-am plăcut imediat și am simțit o împunsătură surprinzătoare în piept. Declan Gallagher se stinsese de mult și eu nu aveam să îl cunosc niciodată.

Eoin mi-a întins o altă fotografie, în care apăreau mama, tatăl lui și un bărbat pe care nu îl recunoșteam.

— Da' ăsta cine e?

Bărbatul era îmbrăcat la fel ca Declan, de ocazie, într-un costum din trei piese. O vestă cambrată se ițea în spatele reverului. Bărbatul își ținea mâinile în buzunare și avea părul pieptănat pe spate, cu bucle îngrijite, tuns scurt pe laturi și mai lung în vârful capului. Nu îmi dădeam seama dacă părul lui era negru sau castaniu. Omul era ușor încrunțat, de parcă nu s-ar fi simțit prea bine în fața aparatului de fotografiat.

— Acela este doctorul Thomas Smith, cel mai bun prieten al tatei. L-am iubit aproape la fel de mult cât te iubesc pe tine. Mi-a fost ca un tată.

Vocea lui Eoin era slabă și ochii lui au clipit iar, după care s-au închis.

— Chiar așa? am zis surprinsă.

Eoin nu îmi vorbise niciodată despre acel bărbat.

— De ce nu mi-ai arătat niciodată aceste fotografii, Eoin? Nu le-am văzut până acum.

— Mai sunt și altele, a șoptit Eoin, ignorându-mi întrebarea, ca și cum răspunsul ar fi necesitat mult prea multă energie.

Am ridicat următoarea fotografie din teanc. Era o poză a lui Eoin, de pe când era copil mic. Avea ochii mari, fața pistruiată și părul pieptănat pe spate. Purta pantaloni scurți și șosete lungi, o vestă și o jachetă mică de costum. În mâini ținea o șapcă. În spatele lui se afla o femeie. Își ținea mâinile pe umerii lui, iar chipul îi era sumbru. Poate că fusese frumoasă, însă părea prea neîncrezătoare ca să zâmbească.

— Cine e?

— Bunica mea, Brigid Gallagher. Mama tatălui meu. Eu îi spuneam Nana.

— Câți ani aveai aici?

— Șase. Nana era foarte supărată pe mine în ziua aceea. Nu voiam să apar în poză fără restul familiei. Dar ea a insistat să facem o poză doar cu noi doi.

— Și asta? am zis, ridicând următoarea fotografie. Povestește-mi despre ea. Sunt mama ta – are părul mai lung aici – și doctorul, nu?

Inima mi s-a zbătut în piept când am privit poza. Thomas Smith se uita la femeia de lângă el, de parcă, în ultima clipă, nu ar mai fi putut să reziste. Femeia privea și ea în jos, iar pe buze i se citea un zâmbet secret. Nu se atingeau, dar erau foarte conștienți unul de prezența celuilalt. În fotografie nu mai apărea nimeni altcineva. Fotografia era bizar de candidă pentru acea perioadă.

— Thomas Smith a fost... îndrăgostit de Anne? m-am bâlbâit eu.

Rămăsesem, în mod ciudat, fără răsuflare.

— Da... și nu, a răspuns Eoin șoptit.

Mi-am ridicat privirea la el, încrunțată.

— Ce răspuns e ăsta? am întrebat.

— Unul sincer.

— Dar a fost căsătorită cu tatăl tău. Și nu spuneai că Thomas a fost cel mai bun prieten al lui Declan?

— Ba da, a oftat Eoin.

— Oh, Doamne. Simt că este o poveste aici, am zis veselă.

— Da, este, a șoptit Eoin.

Bărbatul a închis ochii și buzele i-au tremurat.

— O poveste minunată. Nu mă pot uita la tine fără să îmi amintesc.

— ăsta-i un lucru bun, nu-i așa? am întrebat. Faptul că îți amintești este un lucru bun.

— Amintirile sunt bune, a fost el de acord, dar cuvintele i-au ieșit de pe buzele strâmbate de o grimasă, în timp ce Eoin a strâns pătura în pumni.

— Când ai luat ultima dată un analgezic? am întrebat, tăioasă.

Am lăsat fotografiile din mână și am dat fuga spre medicamentele îngrămădite pe măsuța din baie. Am scos o pastilă, cu mâinile tremurânde, și am umplut un pahar cu apă, apoi i-am ridicat capul lui Eoin, ca să îl ajut să dea medicamentul pe gât. Voisem să îl internez, să îl știu înconjurat de oameni care puteau avea grijă de el. El își dorise să stea acasă, cu mine. Își petrecuse viața în spitale, îngrijind bolnavi și muribunzi. Când fusese diagnosticat cu cancer, în urmă cu șase luni, mă anunțase calm că nu avea de gând să urmeze tratamentul. Singura concesie pe care o făcuse discursurilor mele împătimate și lingușitoare fusese promisiunea de a-și ține durerea sub control.

— Trebuie să te întorci, Annie dragă, a zis el ceva mai târziu, cu vocea somnoroasă și domolită de analgezic.

— Unde? am întrebat, cu inima grea.

— În Irlanda.

— Să mă întorc? Eoin, dar eu nu am fost niciodată acolo. Ți amintești?

— Și eu trebuie să mă întorc. Mă duci? a zis el, târăganat.

— Mi-am dorit să călătoresc în Irlanda, cu tine, toată viața mea, am șoptit. Știi asta. Când să mergem?

— Când mor, o să mă duci înapoi.

Durerea din pieptul meu era fizică, aprigă precum un cuțit răsucit, și m-am concentrat ca să mă lupt cu ea, să o sting, dar ea se întinsese, precum părul Meduzei, spre ochii mei, revărsându-mi-se pe obraji sub forma unor șiroaie fierbinți și umede.

— Nu plânge, Annie, a zis Eoin, cu o voce așa de slăbită încât am făcut tot ce îmi stătea în putere să îmi înghit

lacrimile, doar ca să nu îl mai chinui. Povestea noastră nu are sfârșit. Când mor, du-mi cenușa înapoi în Irlanda și împrăști-o în Lough Gill².

— Cenușă? În mijlocului unui lac? am întreat, încercând să zâmbesc. Nu vrei să fii înmormântat lângă o biserică?

— Bisericile nu îmi vor decât banii, dar sper ca Dumnezeu să îmi ia sufletul. Restul aparține Irlandei.

Geamurile au zăngănit și m-am ridicat să trag draperiile. Ploaia bătea în ferestre. O furtună de primăvară târzie, ce amenințase coasta de est toată săptămâna.

— Vântul urlă precum Cuhullin³, a șoptit Eoin.

— Iubesc povestea aceea, am răspuns, așezându-mă iar lângă el.

Eoin își ținea ochii închiși, dar continua să vorbească încet, meditativ, ca și cum și-ar fi amintit.

— Tu mi-ai spus povestea lui Cú Chulainn, Annie. Eram speriat și m-ai lăsat să dorm în patul tău. Doc a stat de veghe toată noaptea. Puteam auzi câinele urlând în vânt.

— Eoin, nu eu ți-am spus povestea lui Cú Chulainn, ci tu mie. De atâtea ori. Tu mi-ai povestit-o mie, l-am corectat eu, îndreptându-i păturile.

Eoin m-a luat de mână.

— Da. Ți-am spus-o. Tu mi-ai povestit-o mie. Și mi-o vei povesti iar. Doar vântul știe care vine prima dată.

Bunicul a ațipit și eu i-am ținut mâna într-a mea, ascultând furtuna, pierdută în amintirile noastre. Aveam șase ani când Eoin devenise ancora și tutorele meu. El mă ținuse în brațe când plânsesem după părinții ce nu aveau să se mai întoarcă. Îmi doream cu disperare să mă fi putut îmbrățișa iar, să o fi putut lua de la capăt, măcar ca să îl am cu mine încă o viață.

2 "Lough", în irlandeză, înseamnă „lac”. (n.tr.)

3 „Câinele lui Culann” – semizeu în mitologia celtică (n.tr.)